

Јасмина Дражић. *Присіуїи іроучавању значења речи*.
Нови Сад: Филозофски факултет 2022 (Нови Сад: Футура; 323 стр.)
Доступно и на: <<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2022/978-86-6065-704-8>>

Књига *Присіуїи іроучавању значења речи*, како је у самом наслову и наглашено, најпре за циљ има упознавање са лексичкосемантичким аспектима, приближавање актуелних методологија у сфери семантичких истраживања, а потом и да читаоце спроведе кроз широко поље значења која можемо приписати речима. С обзиром на актуелност теме која је у књизи обрађена и значајне позиције коју значење речи заузима у свим лингвистичким истраживањима, није упитна ни неопходност једног оваквог дела.

Изузимајући *Предіовор* (стр. 11–15), књига је подељена на шест целина: 1. *Уводна размаірања* (стр. 15–69), 2. *Колокаціјска іерсіекііва значења речи* (стр. 69–125), 3. *Коінііівна іерсіекііва значења речи* (стр. 125–173), 4. *Лінівокулііуролошка іерсіекііва значења речи* (стр. 173–229), 5. *Творба речи у кулііуролошкој іерсіекііви* (стр. 229–283), 6. *Завршна размаірања* (стр. 283–323). Дат је обиман списак коришћене литературе и приложен велики број корисних илустрација. Поглавља су подељена на уже тематске целине, а сваки поднаслов прецизно назначен и издвојен.

У *Уводним размаірањима* ауторка настоји да приближи проблематику значења, истакне њену важност и упути читаоце на интердисциплинарност и комплексност семантичких истраживања. Издвојени су основни елементи и врсте значења по узору на Огденову и Ричардсонову тријаду знака. Дат је хронолошки преглед приступа значењу Дирка Херартса (Geeraerts 2009) и сажет, али прецизан опис сваког приступа понаособ с јасно истакнутим основним одликама довољним за разумевање њихових метода. Посебна пажња посвећена је *коінііівној семанііци* као најактуелнијем приступу лексичкосемантичким истраживањима. Читаоци ће имати прилику да се

упознају с *категоризацијом*, *појмовном метафором*, *појмовном метонимијом* (основним механизмима мишљења који су очитовани у језику), *теоријом пројекције*, *асоцијативном методом* и *лингвокултурологијом*. Ауторка истиче и то да се метонимији у савременим истраживањима српског језика не поклања довољно пажње и на основу тог става износи основна становишта једне од теорија метонимије коју су разрадили Раден и Кевечеш. С обзиром на то да, како сама ауторка наводи, истраживања у књизи имају колокативан аспект значења у фокусу, ваља напоменути и то да је део *Уводних разматрања* посвећен опису корпуса и истицању важности грађе за овај тип истраживања. Истраживања су подељена на основу доминантних приступа, а ауторка их одређује као *перспективе*. Велика пажња посвећена је прегледности, па су теоријско-методолошке основе сваке *перспективе* јасно издвојене као целине.

Друго поглавље, *Колокацијска перспектива значења речи*, садржи четири целине: *Колокације као вид лексичке солидарности*; *Синонимија и колокације у настави*; *Синонимија и колокације у „Енциклопедијском речнику” српско-енглеском*; *Пароними у настави и речнику*.

У првој целини ауторка нас упознаје са феноменом *лексичке солидарности*, а предмет истраживања јесте један вид овог феномена означен термином *имликација*. Истраживањем су обухваћени „глаголско-именички спојеви у којима је семантика именица уклопљена у семантички садржај глагола”, односно именице *око*, *зуб*, *усне*, *рука*, *нога*, *јрси*, *нока* и *раме*.

Део о синонимији најпре наглашава важност овог питања у истраживању колокација, изнети су релевантни ставови и радови значајних аутора, да би се потом ауторка осврнула на наставу страних језика. Јасмина Дражић истиче да истраживања колокација и синонимије умногоме доприносе лакшем савладавању ових спојева који страним ученицима представљају препреку приликом учења језика. Синтагматски лексички спојеви неретко стварају проблеме и преводиоцима због чега ауторка на крају предлаже и решење ових проблема. Истраживање у овом делу засновано је на испитивању синонимичности придева *сићан* и *мали* у колокацијама у којима се ови придеви јављају.

У делу о синонимији и колокацијама у *Енциклопедијском речнику* Бориса Хлебца можемо прочитати нешто више о другачијем приступу изради речника који одступа од традиционалних начела, важности лексикографске теорије и праксе за лексиколошка истраживања и обрнуто, дата је дефиниција термина *колокација* и предочена методологија истраживања. Истраживање представља анализу и лексикографску обраду придева *слаб* и *шанак*. Поређене су дефиниције ових придева у *Речнику Матице српске* и *Енциклопедијском речнику*, а потом предочено и стање у *Електронском корпусу српског језика*. Истакнута је свеобухватност *Енциклопедијског речника* и дате препоруке о даљим начинима примене овог речника.

Основни циљ истраживања паронима јесте утврђивање семантичке блискости, односно удаљености парова девербативних именица изведених од истог глагола процесом суфиксације. Дат је осврт на потешкоће с којима се ученици српског као страног сусрећу приликом разумевања значењских разлика између ових лексема. Именице на којима је извршена анализа су: *улаз* : *улазак*; *пролаз* : *пролазак*; *прилаз* : *прилазак*; *удар* : *ударац*. Приликом анализе рађене су анкете које су попуњавали и изворни и неизворни говорници, коришћен РМС и електронски корпус.

Треће поглавље, *Коинитивна персијектива значења речи*, састоји се од три целине: *Појмовна метонимија и катјеторија транзитивности*; *Појмовна метафора и виртуелна комуникација*; *Катјеторизација и обраде на примеру придева ЧИСТ*.

Прва целина се бави семантичком и лексикографском анализом једне групе транзитивних глагола подложних метонимијској дисперзији. Ауторка се одважно одлучује на овај предмет истраживања, с обзиром на сложеност глаголске семантике, па је овај рад свакако вредан пажње. Анализа је спроведена на грађи *Речника српскохрватског и народног језика* (РСАНУ) и *Речника српскохрватског књижевног језика* Матице српске (РМС).

У целини са називом *Појмовна метафора и виртуелна комуникација* обрађена је проблематика концептуализације феномена *групитивне мреже*. Предмет истраживања сам је по себи привлачан како млађим тако и старијим читаоцима, имајући у виду свеprisутност овог феномена у животу савременог човека.

Истраживање *Каптејоризација и опраге на примеру иридева ЧИСТ* подразумева вишеслојну анализу. На основу речничких дефиниција и грађе екстраховане из корпуса испитано је значење придева *чисти* као квалификатора који подразумева квалитет ентитета или појаве остварен у пуној мери. У овом контексту помињу се и термини градуелност и интензивност. Испитане су и семантичке варијације придева у колокацијама. Примењена су полазишта концептуалне и колокацијске методе.

Четврто поглавље насловљено *Линвокултуролошка иерсијективна значења речи* садржи четири истраживања: ‘БОГАТСТВО’ у српској традиционалној култури и језику; ‘ДОБРОТА’ и ‘ХРАБРОСТ’ у српској култури и језику; ‘БИЉЕ’ у српској традиционалној култури и Вуковом Рјечнику; *Вукова линвокултурологија и лексикографија*.

Служећи се пословицама као кондензованим искуством једне заједнице ауторка анализира концепте БОГАТСТВА и СИРОМАШТВА у српској култури и језику. Грађа је преузета из Караџићеве збирке „Српске народне пословице и друге различне као и оне у обичај узете ријечи” (1849/1965). Циљ је да се идентификују основне вредности, као одраз народне свести о материјалном и духовном богатству и лексема које означавају појаве и ентитете значајне за разумевање овог концепта.

Концепти ДОБРОТЕ и ХРАБРОСТИ анализирани су помоћу асоцијативне методе, која је окарактерисана као „најподеснија и најпоузданија” за испитивања језичке слике света одређене националне културе.

Ауторка истраживање о БИЉУ започиње истицањем вредности Вуковог Рјечника за лингвокултуролошка проучавања, из ког је и ексцерпирана грађа за анализу у виду пословица, фразеологизама и полуфразеологизама. Предмет истраживања јесте да се утврди регистар лексема које номинују биљне врсте и њихова функција у издвојеним вишелексемским спојевима који репрезентују стварност традиционалног човека.

У последњем истраживању четвртог поглавља, *Вукова линвокултурологија и лексикографија*, Јасмина Дражић нам прилаже исцрпну лингвокултуролошку и лексикографску анализу Вуковог Рјечника. Описан је Вуков лексикографски поступак, организација књиге, макро и

микроструктура речника с бројним примерима и коментарима. Наглашена је аутентичност и револуционарност овог епохалног дела, а као потврду ових епитета ауторка је издвојила и коментаре значајних научника.

Пето поглавље носи назив *Творба речи у културолошкој ѿерсијектѿиви* и обухвата следећа истраживања: *‘БРАТ’: Деривационо ѿнездо у ѿрошлостѿи и данас; Секундарна међујезичка конверзија; Лексичка креатѿивностѿ у роману „Па као”*; *Нове срѿске колокације из ѿлобалноѿ светѿа*.

У прво истраживање овог поглавља ауторка нас уводи освртом на ставове А. Вјезбицке о саодносу културе, лексичког значења и когниције. У складу с различитим културолошким оквирима у којима лексички инвентар једне средине егзистира и човековом потребом да језик прилагоди тим оквирима, на примеру лексеме *БРАТ*, служећи се компаративном методом, сагледан је њен деривациони потенцијал у Караѿићевом *Срѿском рјечнику* (1818, 1852) и у *Семантѿичко-деривационом речнику* (2006) како би се идентификовали и упоредили денотати присутни у два раздобља. Анализа обухвата и социолингвистички план, поређење употребе лексеме и њених деривата у XIX веку и данас, у жаргону младих.

Секундарна међујезичка конверзија представљена је као контактнo-контрастивни феномен који подразумева прелазак једне врсте речи у другу, а анализа у овом истраживању вршена је на англицизмима у српском језику издвојеним из грађе за *Срѿски речник новијих аѿлицизама*. Објашњен је разлог употребе атрибута *секундарна*, с обзиром на употребу термина *конверзија* у домаћој терминологији. Анализа је извршена из синтаксичке, лексичкосемантичке и социолингвистичке перспективе. Изнета је и типологија конверзије англицизама у српском језику.

Роман Владимира Табашевића *Па као* послужио је ауторки као инспирација да каже нешто више о лексичкој креативности као стваралачком поступку. Истраживање се своди на идентификацију нових лексичких јединица које су продукт пишчеве оригиналности, при чему се ауторка осврће и на функције и ефекте које има, односно постиже језичка креативност у белетристици.

Последње истраживање, *Нове срѿске колокације из ѿлобалноѿ светѿа*, обухвата анализу нових колокација у сфери информационаих технологија, политике и образовања.

У *Завршним разматрањима* сумирана су истраживања и резултати анализа.

Значај ове монографије огледа се у томе што је можемо посматрати и као научно дело и као уџбеник. Исцрпна истраживања представљена у овој књизи пример су како треба приступити проучавању значења из различитих углова служећи се свим доступним апаратима и иновативним методологијама. Студентима заинтересованим за ову грану лингвистике пружа на једном месту прикупљене податке о релевантној литератури, признатим теоријама, терминологији. Несумњиво је да ће књига бити изузетно корисна за будућа истраживања из области семантике.

Александра Марјановић
Студијска група Српски језик и књижевност
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду
Република Србија
bekam829@gmail.com